

ВИЩИЙ АНТИКОРУПЦІЙНИЙ СУД: СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ ЧИ СПЕЦІАЛЬНИЙ?**HIGHER ANTI-CORRUPTION COURT: SPECIALIZED OR SPECIAL?**

Суховерхий О.О., студент III курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Москвич Л.М., д.ю.н., професорка,
доцентка кафедри кримінального процесу

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Система судової влади в Україні доволі розгалужена. Відповідно до ст. 18 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суди спеціалізуються на розгляді *цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних* справ, а також справ про *адміністративні правопорушення*, а в ст. 17 ч. 2 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та ст. 125 ч. 4 Конституції України зазначено, що для розгляду окремих категорій справ в системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди.

В роботі проаналізовано історію розвитку антикорупційної політики, яка опосередковано була визначена ще в Декларації про державний суверенітет України. Наголошено на прийнятті низки нормативних актів, покликаних створити належні правові механізми запобігання корупції в Україні. Зокрема, щодо Національної програми боротьби з корупцією, Концепції боротьби з корупцією, ратифікації Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією від 27 січня 1999 року та додаткового протоколу до неї, Конвенції ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 року, Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією від 4 листопада 1999 року. Наголошено на антикорупційній спрямованості норм Конституції України.

Здійснено класифікацію судових органів на загальні, спеціальні та спеціалізовані. Наведено аргументи неможливості віднесення Вищого Антикорупційного Суду до спеціальних судових органів. Зокрема, вказано на те, що Вищий антикорупційний суд не здійснює правосуддя в порядку власного, унікального виду судочинства, а також зауважено на особливих вимогах та гарантіях діяльності суддів спеціалізованих судів. Звернено увагу на особливу структуру Вищого Антикорупційного Суду та додаткові вимоги щодо розташування Антикорупційного суду для розгляду справи в першій інстанції та Апеляційної палати, що лише підтверджує виключний статус цього органу. Визначено особливий склад функцій Вищого антикорупційного суду.

Ключові слова: Вищий антикорупційний суд, спеціалізований судовий орган, судоустрій, антикорупційна політика, система судової гілки влади.

The judicial system in Ukraine is quite extensive. According to Art. 18 of the Law of Ukraine "On the Judiciary and the Status of Judges", courts specialize in consideration of civil, criminal, economic, administrative cases, as well as cases of administrative offenses, and in Art. 17 Part 2 of the Law of Ukraine "On the Judiciary and the Status of Judges" and Art. 125 part 4 of the Constitution of Ukraine states that higher specialized courts operate in the judicial system to consider certain categories of cases.

The paper analyzes the history of the development of the judiciary in Ukraine, as well as the development of anti-corruption policy, which was indirectly defined in the Declaration on State Sovereignty of Ukraine. Emphasis is placed on the adoption of a number of normative acts designed to set Ukraine's course in the fight against corruption. In particular, regarding the National Anti-Corruption Program, the Anti-Corruption Concept, the ratification of the Criminal Convention on Combating Corruption of January 27, 1999 and the additional protocol to it, the UN Convention against Corruption of October 31, 2003, the Civil Convention on Combating Corruption of 4 November 1999. The anti-corruption of the norms of the Constitution of Ukraine is emphasized.

The classification of judicial bodies into general, special and specialized was carried out. Arguments for the impossibility of assigning the High Anti-Corruption Court to special judicial bodies are given. In particular, it was pointed out that the High Anti-Corruption Court does not administer justice in the manner of its own, unique type of judicial procedure, and it was also noted about the special requirements and guarantees of the activities of judges of specialized courts. Attention was drawn to the special structure of the High Anti-Corruption Court and additional requirements regarding the location of the Anti-Corruption Court for consideration of cases in the first instance and the Appeals Chamber, which only confirms the exclusive status of this body. The special composition of the functions of the High Anti-Corruption Court has been defined.

Key words: Higher anti-corruption court, specialized judicial body, judicial system, anti-corruption policy, system of the judicial branch of government.

Постановка проблеми. 2018 року був прийнятий Закон України «Про Вищий антикорупційний суд», який визначив новостворений судовий орган як спеціалізований судовий орган. Однак, детальний юридичний аналіз правового статусу Вищого антикорупційного суду в межах наукової доктрини не проводився. **Метою** наукової роботи є надання чіткого розмежування між спеціальними та спеціалізованими судовими органами та визначення правового статусу Вищого антикорупційного суду з огляду на ті особливості його функціонування, які визначені законом.

Виклад основного матеріалу. Видається об'єктивним, що перспективи утворення спеціального судового органу, що розглядав би саме справи про корупційні правопорушення мали місце ще 1990 року з моменту проголошення Декларації про Державний суверенітет Української РСР. Законодавець визнав необхідність побудови правової держави, закріпив принцип верховенства Конституції та законів Республіки (України), визнав народ як єдиного суверена та здійснив поділ влади на три «класичні» гілки влади. Таким чином, Український законодавець закріплював мету побудови демократичної держави, що діє на підставі

загальноновизнаних принципів права. Цю тезу підтверджує, зокрема, норма, яка закріплює перевагу загальнонародських цінностей над класовими та пріоритет загальноновизнаних норм міжнародного права перед нормами внутрішньодержавного права [1]. Побудова демократичної, правової держави можлива лише утворивши державний механізм, що буде безсторонньо, об'єктивно та добросовісно здійснювати свою функцію. Таким чином, боротьба з корупцією хоч і не була окремо визначена в Декларації, проте зміст і дух цього акту передбачав необхідність впровадження нульової толерантності до корупції в Україні.

Прийняття Конституції України вважаємо важливим етапом в боротьбі держави з корупцією. Як видається, це має вияв, зокрема у ст. 5 (народ – єдине джерело влади), у ст. 8 (закріплення принципу верховенства права), ст. 13 (належність землі, її надер, атмосферного повітря, водних та інших ресурсів Українському народові), а також закріплення рівності у своїй гідності, правах, свободах та закріплення рівності перед законом (ст. 21 та ст. 24 Основного Закону), які стали фундаментальними Конституційними нормами-принципами [2].

1997 року було затверджено Національну програму боротьби з корупцією. З 1998 р. по 2005 р. діяла Концепція боротьби з корупцією, якою передбачено використання системного підходу та підвищення ефективності організації діяльності щодо запобігання та протидії корупції в Україні [8]. Знаковим видається факт ратифікації Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією від 27 січня 1999 року та додаткового протоколу до неї, Конвенції ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 року, Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією від 4 листопада 1999 року.

У подальшому з метою затвердження антикорупційної стратегії в Україні Президент України затверджує Концепцію подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності», яка діяла протягом 2006–2010 років. Були прийняті Закони України «Про засади запобігання та протидії корупції», «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень», «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» [8].

За останні роки було утворено низку профільних органів: Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції, Спеціалізована антикорупційна прокуратура. Проте, на особливу увагу заслуговує новий спеціалізований судовий орган – Вищий антикорупційний суд. В літературі існує два терміни, які застосовуються щодо судових органів: «спеціальний суд» та «спеціалізований суд». Визначенню статусу Вищого антикорупційного суду в системі судової влади і присвячена ця робота.

7 червня 2018 року набув чинності Закон України «Про Вищий антикорупційний суд», відповідно до якого в системі судоустрою України з'явився новий орган – Вищий антикорупційний суд.

Варто зауважити, що судова система України доволі розгалужена. Зокрема, відповідно до ст. 18 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суди спеціалізуються на розгляді *цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних* справ, а також справ про *адміністративні правопорушення*.

Також, в ст. 17 ч. 2 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» зазначено, що для розгляду окремих категорій справ відповідно до цього Закону в системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди. Перелік вищих спеціалізованих судів надано у ст. 31 ч. 2 Закону: Вищий суд з питань інтелектуальної власності та Вищий антикорупційний суд [3].

Отже, *на перший погляд може здатися*, що судова влада представлена «спеціальними» та «спеціалізованими» судами. Проте, чи завжди структура судової влади мала саме такий вигляд і чи обмежується законодавець поділом саме на два види судів?

До 2001 року система судових органів складалась з загальних судів (які розглядали кримінальні, адміністративні, цивільні справи та справи про адміністративні правопорушення) та арбітражних судів (як розглядали господарські справи). У 2001 році арбітражні суди були перейменовані на господарські суди, а арбітражний процесуальний кодекс, отримав назву «Господарський процесуальний кодекс».

У 2005 році набув чинності Кодекс адміністративного судочинства України, а адміністративні справи почали розглядатись в порядку нового судочинства новими спеціальними судами – адміністративними. Ця система органів судової влади була сталою до прийняття Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» і утворення нового «спеціалізованого» судового органу.

Таким, що потребує дослідження видається питання щодо правового статусу суддів загальних судів. Так, загальні суди *спеціалізуються* на розгляді кримінальних, цивільних справ та справ про адміністративні правопо-

рушення; судді загальних судів та судді адміністративних і господарських судів мають однакові гарантії діяльності. Проте, видається логічним, що господарські та адміністративні суди були винесені з-під юрисдикції загальних судів і на цій підставі й стали *спеціальними судовими органами*. Більше того, поширеність загальних судів та спеціальних – не однакова. Загальні суди розміщені в більшій кількості населених пунктів. Тоді як, зокрема апеляційні господарські та адміністративні суди розміщені не в кожному обласному центрі. Крім цього, поняття «спеціальний» передбачає наявність «загального». Тобто, констатуємо, що в системі судової влади наявні *загальні, спеціальні та спеціалізовані суди*.

Щодо розмежування понять «спеціальний суд» та «спеціалізований суд».

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» «Вищий антикорупційний суд є постійно діючим вищим *спеціалізованим* судом у системі судоустрою України. Вищий антикорупційний суд є юридичною особою, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням. Вищий антикорупційний суд здійснює управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління. Місцезнаходженням Вищого антикорупційного суду є місто Київ» [7]. Отже, Вищий антикорупційний суд (далі – Вищий антикорупційний суд, антикорупційний суд, Суд, ВАКС) – це орган державної влади, що належить до судової гілки влади; законодавець визначає цей суд як «спеціалізований»; Суд є юридичною особою, а отже може бути відповідачем у справі; Суд здійснює свої повноваження в столиці України – місті Києві.

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» Вищий антикорупційний суд здійснює *правосуддя* як суд першої та апеляційної інстанцій у кримінальних провадженнях щодо **кримінальних правопорушень**, віднесених до його юрисдикції (підсудності) процесуальним законом, а також шляхом здійснення у випадках та порядку, визначених процесуальним законом, **судового контролю** за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у таких кримінальних провадженнях, здійснює правосуддя як суд першої та апеляційної інстанції у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави в порядку **цивільного судочинства**, здійснює правосуддя як суд першої та апеляційної інстанції у справах про застосування санкції, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 4 Закону України «Про санкції», у порядку **адміністративного судочинства**.

Отже, Вищий антикорупційний суд здійснює судочинство у *формі правосуддя*, проте на відміну від господарських, адміністративних та загальних судів, спеціалізація ВАКСу здійснюється не на підставі виду судочинства. Зауважимо, що загальні суди здійснюють правосуддя не в рамках певного (одного) виду судочинства (як наприклад, господарські та адміністративні суди), а розглядають справи в порядку різних видів судочинства, зокрема цивільного та кримінального. Відповідний суд керується матеріальним кодексом для юридично правильної кваліфікації відповідного правопорушення чи з'ясування змісту необхідної поведінки суб'єктів (зокрема, Кримінальний кодекс, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Цивільний кодекс), а також керується процесуальними нормативно-правовими актами (зокрема, Кримінальний процесуальний кодекс, Цивільний процесуальний кодекс, Господарський процесуальний кодекс, Кодекс адміністративного судочинства). Таким чином, відповідний суд керується в конкретній справі унікальними матеріальним та процесуальним кодексами; ні один із судових органів не може перебрати повноваження іншого суду, а господарські та адміністративні суди є спеціальними. Загальні ж суди, як визначалось не є складовою системи спеціальних судів.

Як зазначалося, Вищий антикорупційний суд не здійснює правосуддя в порядку певного (одного) виду судочинства, натомість Суд вирішує справи щодо певного спектру справ, які мають особливу суспільну значимість. Тобто, ВАКС є не спеціальним судовим органом як господарські та адміністративні суди, – він є спеціалізованим судом.

Звертаємо увагу на те, що Вищий антикорупційний суд також здійснює низку додаткових функцій, окрім здійснення правосуддя, зокрема аналізує судову статистику, вивчає та узагальнює судову практику у кримінальних та інших провадженнях, віднесених до його підсудності, інформує про результати узагальнення судової практики Верховний Суд та надає йому пропозиції до висновків щодо проєктів законодавчих актів, які стосуються організації та діяльності Вищого антикорупційного суду, спеціальних вимог до суддів цього суду та гарантій їх діяльності, а також оприлюднює їх на своєму офіційному веб-сайті.

Тобто, ВАКС не просто здійснює правосуддя щодо правопорушень, пов'язаних з корупцією, але й бере участь в розробці нормативної бази на основі якої сам Вищий антикорупційний суд і здійснює повноваження. Отже, повноваження Суду значно ширші за повноваження спеціальних судів: в той час як спеціальні суди займаються правозастосовною діяльністю в межах власного виду судочинства, Вищий антикорупційний суд також здійснює аналітичну та опосередковано нормотворчу функції.

Знаємо, що до суддів Вищого антикорупційного суду висуваються додаткові обмеження, в порівнянні з суддями спеціальних судів. Зокрема, для осіб, які упродовж десяти років, що передують призначенню працювали (проходили службу) в органах прокуратури України, внутрішніх справ України, Національної поліції України, Державному бюро розслідувань, інших правоохоронних органах (органах правопорядку), податковій міліції, Службі безпеки України, митних органах, Національному антикорупційному бюро України, Бюро економічної безпеки України, Національному агентстві з питань запобігання корупції, Національному агентстві України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших кримінальних правопорушень, Антимонопольному комітеті України, Рахунковій палаті, центральному органі виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, а також обіймали політичні посади, мали представницький мандат [7]. Встановлено обмеження щодо осіб, які упродовж останніх п'яти років входили до складу керівних органів політичної партії або перебували у трудових чи інших договірних відносинах з політичною партією. Формування даного обмеження викликають сумніви: законодавець не встановив межі діянь, які слід вважати договірними відносинами з політичною партією. Зокрема, законодавець окремо приділив увагу трудовим відносинам, проте варто визначити межі допустимих цивільно-правових відносин. До прикладу, чи є договірними відносинами виконання робіт з утеплення штабу політичної партії за договором підяду й такими, що виключають можливість особи стати суддею Вищого антикорупційного суду? З огляду на правову невизначеність, однозначної відповіді надати не можна, що призводить до неповного розуміння змісту норми Закону.

Такою, що потребує пояснення є норма ст. 7 ч. 4 п. 5 Закону «Про Вищий антикорупційний суд»: «Не може бути призначена суддею Вищого антикорупційного суду особа: яка була членом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України або Вищої ради правосуддя, Громадської ради доброчесності, Вищої ради юстиції до набрання чинності Законом України "Про відновлення довіри до судової влади в Україні"». Впевнені, що ця норма є дискримінаційною та такою, що порушує принцип незворотної дії закону в часі.

Ці та низка інших додаткових вимог до суддів ВАКС переконують, що Антикорупційний суд є *особливим органом* судової влади, адже через суспільну значущість категорій справ, які розглядає цей суд і як наслідок додаткових вимог перед особами, що безпосередньо здійснюють правосуддя, відносити ВАКС до спеціальних судів не можна. Доцільним буде визнати його спеціалізованим, з огляду на те, що й вимоги до суддів ВАКС мають *спеціалізований (антикорупційний) характер*.

Унікальним видається і порядок проведення конкурсу на зайняття посади судді Вищого антикорупційного суду. Заборонено переведення суддів з інших судів без проведення конкурсу. Добором суддів займається Вища кваліфікаційна комісія суддів України та Громадська рада міжнародних експертів – новий орган, що утворюється строком на шість років Вищою кваліфікаційною комісією суддів України для сприяння їй у підготовці рішень з питань призначення на посади суддів Вищого антикорупційного суду та є її допоміжним органом. Така форма призначення на посаду судді не властива загальним, господарським та адміністративним судам, отже спеціальним судом ВАКС назвати не можна.

Законом також передбачені додаткові гарантії забезпечення особистої безпеки суддів ВАКСу та особистої безпеки членів їхніх сімей та збереження їхнього майна, а у разі потреби за його заявою також членам його сім'ї, надається цілодобова охорона. За заявою судді Вищого антикорупційного суду здійснюється цілодобова охорона особистого або службового житла судді. Житло судді Вищого антикорупційного суду оснащується охоронною сигналізацією та кнопками тривожної сигналізації. Охорону судді Вищого антикорупційного суду, членів його сім'ї, а також охорону житла судді забезпечує Служба судової охорони. У разі загрози життю чи здоров'ю судді Вищого антикорупційного суду, членів його сім'ї за заявою судді Служба судової охорони забезпечує тимчасове розміщення таких осіб у місцях, що гарантують їхню безпеку. Службові приміщення Вищого антикорупційного суду оснащуються сучасними засобами безпеки, що гарантують особисту безпеку суддів, збереження документації Вищого антикорупційного суду, недопущення незаконного проникнення до приміщень цього суду [7].

Додаткові гарантії безпеки суддів та членів їх родин зумовлені специфікою справ, які розглядаються в Вищому антикорупційному суді, в той час як обсяг особистих гарантій в спеціальних судах дещо звужений в порівнянні з ВАКС.

З метою моніторингу доброчесності, відповідності рівня життя судді Вищого антикорупційного суду та наявного у нього і членів його сім'ї майна одержаним ними доходам, здійснюються перевірки на наявність у судді Вищого антикорупційного суду конфлікту інтересів та ознак незаконного збагачення проводяться повна перевірка, всіх декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що подані суддями Вищого антикорупційного суду, результати якої включаються до суддівського досьє судді Вищого антикорупційного суду, у порядку, встановленому Законом України "Про запобігання корупції", способу життя суддів Вищого антикорупційного суду та членів їхніх сімей на вимогу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Вищої ради правосуддя, Громадської ради доброчесності, а також на підставі інформації, отриманої від фізичних та юридичних осіб, із засобів масової інформації та інших відкритих джерел інформації, що містить відомості про невідповідність рівня життя суб'єктів декларування задекларованим ними майну і доходам, а також здійснюються інші заходи фінансового та іншого контролю, моніторингу за додержанням законодавства у сфері запобігання корупції [7]. На перший погляд може здатися, що норма Закону порушує Конституційну свободу, гаран-

товану статтею 32 Основного Закону, проте насправді це є додатковими заходами, що здійснюються з метою недопущення до здійснення «антикорупційного судочинства» осіб, щодо доброчесності та чистої репутації яких є сумніви. Суддя може виконувати свої обов'язки в спеціальних судах, а може, пройшовши перевірку та розуміючи, що за «способом життя» як самого судді, так і його сім'ї здійснюється постійний суспільний та державний нагляд, стати суддею спеціалізованого суду – ВАКСу. Законом України «Про Вищий антикорупційний суд» також передбачені додаткові умови щодо підвищення рівня професійної компетентності судді Вищого антикорупційного суду. Зокрема, поряд із передбаченими Законом України «Про судоустрій і статус суддів» заходами підтримання кваліфікації суддів, створюються умови для задоволення індивідуальних потреб в особистому професійному зростанні, підвищенні рівня професійної компетентності з питань судочинства у сфері протидії та боротьби з корупцією, новітніх міжнародних антикорупційних стандартів і світових практик у сфері протидії та боротьби з корупцією, відповідно до ст. 12 ч. 2 та ч. 3 Закону, суддя Вищого антикорупційного суду регулярно, але не рідше одного разу на рік, проходить обов'язкове підвищення кваліфікації з питань судочинства у сфері протидії та боротьби з корупцією. Національна школа суддів України систематично організовує навчання суддів Вищого антикорупційного суду для закріплення та оновлення необхідних знань, вмій та навичок, тренінги з вивчення новітнього міжнародного досвіду судочинства у сфері протидії та боротьби з корупцією, у тому числі із залученням представників міжнародних організацій, іноземних навчальних закладів.

Отже, загальні умови підвищення професійної компетентності за Законом України «Про судоустрій і статус суддів» поширюються в першу чергу на суддів спеціальних судів. Для суддів спеціалізованого Вищого антикорупційного суду передбачені додаткові умови підвищення компетентності, адже ВАКС розглядає справи, що мають визначальне суспільне значення й для підвищення ефективності здійснення правосуддя цим спеціалізованим судом є необхідність залучення міжнародного досвіду.

Відповідно до ст. 138 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» після призначення на посаду, суддя, який потребує поліпшення житлових умов, забезпечується службовим житлом за місцем знаходження суду *органами місцевого самоврядування* в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, якщо інший порядок забезпечення службовим житлом не передбачено законом.

Спеціальним законом, що регулює діяльність ВАКСу у статті 13 зазначено, що майно надається судді Вищого антикорупційного суду на період виконання ним своїх службових обов'язків є не муніципальною власністю, а *державною*. Чи є окремий спосіб житлового забезпечення судді Антикорупційного суду ознакою останнього як спеціалізованого – питання спірне і неоднозначне, проте особливий підхід навіть в питанні житлового забезпечення підкреслює *важливість цього органу*.

Зазначимо, що законом встановлено також особливі вимоги до розміщення Вищого антикорупційного суду. Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду та судові палати Вищого антикорупційного суду для здійснення правосуддя в першій інстанції не можуть розміщуватися в одній будівлі. Вищий антикорупційний суд, його палати та апарат не можуть розміщуватися в одній будівлі разом з іншими судами, державними органами, їх територіальними, структурними підрозділами, представництвами, органами місцевого самоврядування, установами, організаціями. [7] Вбачаємо в даному положенні одразу два важливих моменти: з одного боку, норма Закону не допускає вплив ВАКС на спеціальні судові органи

і навпаки, проте з іншого боку – нерозміщення судових палат Антикорупційного суду для розгляду справи в першій інстанції та Апеляційної палати в одному приміщенні має й об'єктивну зумовленість – запобігання терористичним актам з метою паралізації діяльності всієї ланки спеціалізованого суду. Також вбачаємо і формальну підставу – необхідність наявності різних юридичних адрес для першої інстанції та апеляції.

Як визначається у Кримінальному процесуальному кодексі, для розгляду справи в ВАКСі необхідний особливий склад суду, відмінний від суду, який займається розглядом кримінальних справ, в загальному порядку. Кримінальне провадження у Вищому антикорупційному суді здійснюється: в суді першої інстанції – колегіально судом у складі трьох суддів, хоча б один з яких має стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років, крім випадків, коли жодний такий суддя у цьому суді не може брати участь у розгляді справи з передбачених законом підстав; в апеляційному порядку – колегіально судом у складі трьох суддів, хоча б один з яких має стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років, крім випадків, коли жодний такий суддя у цьому суді не може брати участь у розгляді справи з передбачених законом підстав. Кримінальне провадження у Вищому антикорупційному суді під час досудового розслідування здійснюється слідчим суддею одноособово, а в разі оскарження його ухвал в апеляційному порядку – колегіально судом у складі не менше трьох суддів.

Висновки. Вищий антикорупційний суд – порівняно новий орган державної влади. Він був утворений на виконання завдань, визначених антикорупційною стратегією держави. В роботі проаналізовано правовий статус Вищого антикорупційного суду в системі судової гілки влади. Зокрема, зазначено, що ВАКС здійснює судочинство у формі правосуддя. Визначено, що Вищий антикорупційний суд є *спеціалізованим* судовим органом й наведено низку аргументів на підтвердження цієї позиції.

Вищий антикорупційний суд не здійснює правосуддя в межах власного унікального виду судочинства, на відміну від спеціальних судових органів: господарських та адміністративних судів. ВАКС здійснює судочинство в порядку трьох видів судочинства: кримінального, адміністративного та цивільного, а спеціалізація відбувається за предметною сферою: Суд вирішує справи щодо *певного спектру справ*, які мають особливу суспільну значимість. Тобто, ВАКС є *не спеціальним* судовим органом як господарські та адміністративні, – він є *спеціалізованим судом*.

До суддів Вищого антикорупційного суду висуваються додаткові вимоги, визначені Законом України «Про Вищий антикорупційний суд», накладені обмеження щодо переводу судді до ВАКСу та встановлюється особливий контроль над способом життя судді та його родини. Проте, також суддям надаються певні додаткові гарантії: зокрема, надання житла, що перебуває у державній власності, особливий порядок підвищення кваліфікації, додаткові гарантії безпеки для судді та його родини. Встановлений особливий склад суду Вищого антикорупційного суду при розгляді кримінальної справи.

Повноваження Антикорупційного суду значно ширші за повноваження спеціальних судів: в той час як спеціальні суди займаються правозастосовною діяльністю в межах спеціального виду судочинства, Вищий антикорупційний суд також здійснює аналітичну та опосередковано нормотворчу функції. Як за функціональним складом, так і за гарантіями та вимогами Вищий антикорупційний суд та судді ВАКСу в своєму правовому статусі відрізняються від судів та суддів загальних судів та спеціальних судів та їх суддів. Вважаємо, ВАКС слід визначати як спеціалізований судовий орган.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Державний суверенітет України: Декларація № 55-XII. 16.07.1990 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12> (дата звернення: 06.12.2022)
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/> (дата звернення: 06.12.2022)
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 06.12.2022)
4. У справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут): Висновок Конституційного Суду України від 11 липня 2001 р. № v003v710-01 / Конституційний Суд України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01#Text> (дата звернення: 06.12.2022)
5. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / *Верховна Рада України*. Редакція від 02 березня 2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/> (дата звернення: 06.12.2022)
6. Суховецький О.О. Кушніренко О.Г. Перспективи утворення контрольної гілки влади. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 119–121.
7. Про Вищий антикорупційний суд України: Закон України від 07 червня 2018 року. № 2447-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19> (дата звернення: 06.12.2022)
8. Розсоха К. О. Нормативне забезпечення функціонування антикорупційних органів України. *Судоустрій. Прокуратура та адвокатура*. 2019. № 145. С. 224